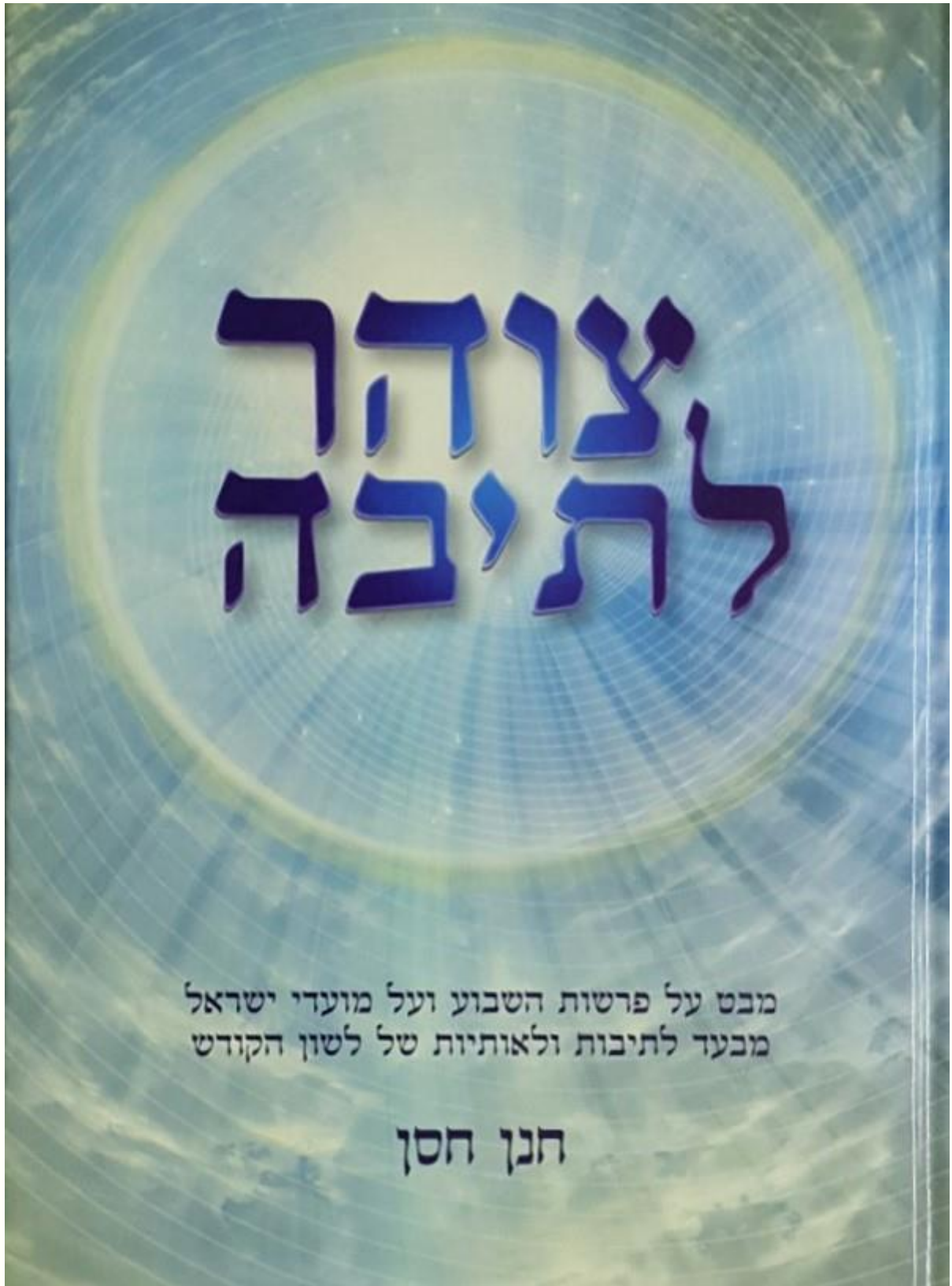

פרשת בְּמִדְבָּר

צִדְקָה תַּעֲשֶׂה לַיָּמֶה – בְּמִדְבָּר

אִישׁ עַל דָּגְלוֹ ... יַחֲנוּ – מַה זֶה כְּבֹר מִשְׁנָה אֵיךְ וַאֲיִפָּה חוֹנִים?

פרשתנו הפותחת את ספר בְּמִדְבָּר, הקרוי גם 'חומש הפקדים'. הפרשה פותחת בעניינים הנראים ממבט ראשון, מאוד פרוצדוראליים וטקסיים, כמו המפקד של השבטים, או הצורה והסדר בהם אמורים השבטים לחנות או להתחיל מסע. התורה שדרכה "לחסוך" במלים ואפילו באותיות, שלא לצורך, מאריכה כאן בפרטים מיותרים לכאורה, דבר המעורר תמיהה. התורה מזכירה את מספר הפקודים בכל שבט, בכל מחנה ובכל המחנות גם יחד. מדוע מייחסת התורה חשיבות למנינם של בני ישראל, בעבור כל אחת מצורות החלוקה? האם לא מוטב היה אילו עם ישראל היה מאוחד? מדוע קרויים השבטים מטות? ומדוע סדר השבטים ביציאה למסעות, ומיקומם היחסי בחניה, חשובים כל כך? ומהי חשיבותם של הדגלים, שהתורה מצווה להקפיד על "איש על דגלו באתת לבית אבותם יחנו"? האם לא עדיף המיזוג של זה בזה?

כדי להשיב, נעלה לשורשיהן של המילים 'שָׁבֵט', 'מָטָה', ו-'דָּגָל'. עם ישראל נחלק לשנים עשר שבטים, כמספר בני יעקב. מחד, הִשְׁבֵּט הוא ענף, מטה, מקל המשמש את בעל השררה, גם לצורך אכיפת דעתו. משמעות זו באה לידי ביטוי בברכתו של יעקב ליהודה, "לא יסור שִׁבְט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֶק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילָה וְלוֹ יָקֶחֶת עִמָּם", דהיינו יעקב מברך אותו בכושר להנהיג את אחיו, עד שיזכה למלוכה. השבט מתפתח עד כדי שִׁבְטִי, מילה שיש בה חיבור של הגוון השרירותי של השליט (שֵׁר), ושל הִשְׁבֵּט. באמצעות הִשְׁבֵּטִי, חורץ המלך אחשוורוש את דינם של נתיניו לִשְׁבֵּט או לחסד, כפי שמזכירה אסתר למרדכי, "כֹּל אִישׁ וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יְבֹא אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל הַחֹצֵר הַפְּנִימִית אֲשֶׁר לֹא יִקְרָא אֶחָת דָּתוֹ לְהִמָּיֵת, לְבַד מֵאֲשֶׁר יוֹשִׁיט לוֹ הַמֶּלֶךְ אֶת שִׁבְטֵי הַזֶּהָב וְחָיָה". הִשְׁבֵּט משמש גם כאמצעי להלקאה או לדבון של בהמות.

מאידך, קרויים בניו של יעקב שִׁבְטִים, כמוזכר בבראשית לאחר ברכת יעקב לבניו, "כֹּל אֵלֶּה שְׁבֵטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם עָשָׂר...". וניתן להבין זאת, בשני אופנים המשלימים זה את זה. האחד, שמדובר בהיותם ענפים, המסתעפים ועולים מיעקב. שהרי הִשְׁבֵּט כמקל, אינו אלא ענף שנכרת מעץ. המשמעות השנייה כמו מרמזת על הכוח השלטוני הייחודי, שהיה לכל שִׁבְטִי. מלבד הסנהדרין הגדולה שישבה בירושלים, הייתה לכל שִׁבְטִי סנהדרין קטנה משלו. ומדוע מקפידה התורה על "הנצחה" לכאורה, של החלוקה לשִׁבְטִים, בשמירה על כוחם וייחודם, ואינה מצווה על טשטוש הזהות השִׁבְטִית?

כל שִׁבְטִי קרוי בפרשתנו גם בשם 'מָטָה'. למילה זו משמעות דומה לזו של שִׁבְטִי, כמקל הליכה למשל. מעניין ששורשה של מילה זו הוא נ.ט.ה, מלשון נְטִייה לכיוון מסוים. כאן אנו מתחילים לגלות, שלכל שִׁבְטִי יש "כיוון" ייחודי, אליו הוא נוטה יותר מהאחרים. ואכן, אנו רואים בפרשתנו, שגם במפת החניה הגשמית, כל שִׁבְטִי היה ממוקם בזווית הייחודית בעבורו, בהתייחס למיקומו של אוהל מועד, שניצב במרכזם של כל המחנות. בכל אחת מארבע הרוחות, שהקיפו את אוהל מועד, חנו שלושה שבטים, כמחנה אחד עם דָּגָל מיוחד. שם המחנה וגם שם הִדָּגָל, נקראים אחר הבכיר שבשבטי המחנה, כפי שאנו מוצאים לדוגמא, "וְהַחֲנִים קִדְמָה מִזְרָחָה דָּגָל מִחֲנֵה יְהוּדָה". "מִחֲנֵה יְהוּדָה" חנה בצד מזרח, כאשר מָטָה יְהוּדָה במרכזו, מָטָה יִשְׂשָׁכָר בדרומו (דרום מזרח), וּמָטָה זְבוּלֹן בצפונו (צפון מזרח).

על דרך הפנימיות, מתרחבת הִנְטִייה של כל שבט מכיוון גיאוגרפי לכוונות רוחניות. מדרש רבה מסביר, שלמרות שהתורה חוזרת ומתארת את המתנות שהביא נשיא כל שבט לחנוכת המזבח, באותן מלים ממש, הרי לכל שבט הייתה עבודה רוחנית ייחודית, שבאה לידי ביטוי בכוונות מיוחדות שכיוון נשיא השבט, בעת שהקריב את קרבנותיו.

ומהו תפקידו של הִדָּגָל? דָּגָל הוא יריעה, מבד בדרך כלל, שעליה ציור ו/או כתובית בעלי מסר מסויים. את היריעה קובעים על גבי נֵס (מוט ארוך), כדי להגביה ולהבליט אותה. המטרות שבעבורן משתמשים בִּדָּגָל, הן לאפשר לציבור להפגין הזדהות עם הרעיון או הגורם שהִדָּגָל מייצג, וגם לאפשר התכנסות סביב הִדָּגָל, כאשר כל השותפים לאותה מטרה/דעה/מגמה כמו "נקראים אל הִדָּגָל", להתייצב יחד.

אם נתייחס לארבע רוחות השמים, כאל ארבעה כוונים אידיאולוגיים שונים למשל, הרי ברור שיימצאו בדרך כלל בכל ציבור, אנשים המושכים לכוונים השונים. די בארבעה דגלים, המייצגים את הזרמים השונים, כדי שנוכל לראות את התפלגות הציבור למחנותיו השונים, וגם כדי לרכז אותם על דגליהם השונים. משמעות זו כמו רמוזה במילה דָּגָל, שניתן לחלקה לשתיים ד-גל, גלוי ד' (=ארבעת) ה"כיוונים" האפשריים. ובמיוחד בחנייה במדבר, בה היו ד' מחנות, ובכל מחנה ג' שבטים. ומהו עניינה של האות השלישית, ה-ל? צורתה של ה-ל' כמו מעידה עליה, שאין ראוייה ממנה לחתום את המילה דָּגָל. שהרי, היא האות היחידה באלפבית, המתנשאת לה מעל השורה כנושאת נס ודָּגָל. לאות זו גם תפקיד מיוחד בין אותיות השימוש - ל' המגמה - להורות על הכיוון שאליו נכון להתקדם, ועל היעד שסביבו ראוי להתכנס.

המלה **דָּגַל**, בדומה למילים אחרות המסתיימות באותיות 'גל', מציינת התאחדות, כמו באגל טל או באגל זיעה, טיפה המתהווה מהתעבותם של אידי מים או מהתנדפותן של פרודות זיעה. כדוגמא אחרת ניתן להביא את הפעולה 'לעגל', במשמעות של סילוק הפינות ה"שבורות", המייצגות את המחלוקת.

במסגרת ההודאות שאנו חולקים לקב"ה בתפילת השבת, אנו מזכירים בין השאר, "על כן איברים שפילגת בנו...הן הם יודו ויברכו וישבחו...". האם אנחנו בעד פילוג? והרי אין לך קללה גדולה מן המחלוקת?! מסופר שכאשר נבנה בית שני, הפנה עזרא הסופר, בקשות לקהילות ישראל השונות שיואילו להשתתף, או לפחות לשלוח נציגים מטעמן, כדי לסייע במאמץ הנדרש, וליטול חלק בתהליך הגאולה ובבניין בית המקדש. את אנשיה של אחת מהקהילות/העדות שלא נחלצו לעזרה, "ברך" עזרא, שיהיו כולם **לְרָאשׁ**. לכאורה, זכו בני אותה קהילה, לאיחול שאין טוב ממנו. אך למעשה, משנתקיימה ה"ברכה", היא גרמה לריבוי של מחלוקות בעדה. כאשר כולם רואים עצמם "**רָאשִׁים**", כל אחד רוצה רק להכתיב את דעתו, ולא ניתן למצוא מישהו שיהיה מוכן קבל הנחיות, וממילא אין גם מי שיבצע.

לכן, כאשר מתחיל תהליך ההתחלקות של התאים, מתא הביצית המופרית ברחמה של האישה, נוצרים גם תאים שונים לגמרי מתאי הגזע המקוריים, שמהם התחלקו. יש צורך בתאי מוח, אך גם בתאי עור, שיער וציפורן. ועל חלוקה זו יש מקום רב, להודות לקב"ה, שאלמלא כן, היינו מחוסרי איברים. ומה עם המחלוקת? חשוב להבחין בין החלוקה, שהיא דבר חיובי, ובין ה"מחלוקת שאינה לשם שמים" שהיא הרסנית. כאשר שני הצדדים שבמחלוקת, אינם מקבלים זה את דבר קיומו של זה, ו"איש את רעהו חיים בלעו" כי אז, מוטב היה אילו לא נוצרו.

כיצד אם כן פוסק קהלת ש"**טוֹבִים הַשְּׁנִים מִן הָאֶחָד**", מבלי להוסיף סייגים כאלה ואחרים באשר ליחס המתחייב ביניהם? ונראה לעניות דעתי, שניתן למצוא רמז בדבריו לתנאי ההכרחי והמוקדם להצלחת הריבוי. אימתי **טוֹבִים הַשְּׁנִים**, כאשר הם רואים עצמם **מִן הָאֶחָד**, כלומר כאשר ברור להם ששורשם אחד הוא ומטרה משותפת להם, כמו איברים שונים השייכים לאותו הגוף האחד. ואכן, ההודיה לקב"ה בדבר הפילוג שבאיברים, זו נעשית דווקא כאשר מתקיים תנאי נוסף, "על כן איברים שפילגת בנו ורוח ונשמה שנפחת באפינו". כלומר שהפילוג לאיברים שונים אינו מהווה כל בעיה, כל עוד מדובר ברוח אחת ובנשמה אחת, המקושרות לכל האיברים, ואף מחברות אותם זה לזה. הרעיון כמו רמוז באותיות המרכיבות את המילה '**אבר**', האותיות '**א' ב' ר' : א' -** פותחים בתא אחד, '**ב' -** המתפלג ל**שניים** שונים, '**ר' -** אך עדיין מחוברים לאותו **ראש (= ריש בארמית)**.

ההקבלה לכך, על דרך קבלה וחסידות היא, שכל נשמות ישראל, הן בעצם נשמה אחת גדולה, נשמת אדם הראשון, שהתחלקה לששים ריבוא נשמות. נשמתו של כל יהודי היא בעצם כמו תא באחד מהאיברים, שאליהם כמו התפלגה נשמת ישראל. וכמו שלכל איבר תפקיד ייחודי משלו, שאותו הוא אמור לבצע טוב יותר מכל איבר אחר, כך לכל יהודי תפקיד מיוחד, שליחות מיוחדת, לתיקון עצמו ולתיקון העולם. וכמו שכל התאים של איבר מסוים חייבים להיות מרוכזים בגוף, במקום מסוים דווקא (ולא יעלה על הדעת שהעיניים תמוקמנה בכפות הרגליים), כך כל יהודי נולד להורים הייחודיים לו (בית אב), גדל במקומות מסוימים דווקא ומגיע במהלך חייו למקומות בהם הוא אמור להביא את עצמו ומהותו לידי ביטוי.

לכן אומר שלמה המלך בשיר השירים, "**וְדָגְלוּ עָלַי אֶהָבָה**". אני לא נעול על עשייה כזו או אחרת דווקא. אקבל באהבה כל דגל ש"הדביק" לי הקב"ה. כאשר יהודי מקבל על עצמו "התחייבות" כזו, כי אז יזכה לקיים "**אִישׁ עַל דָּגְלוֹ ... יִחְנֶנּוּ**". וכיצד יידע לחנות במקום הנכון לו? "**בְּאֵתֶת**". הקב"ה **מאותת** לו כל הזמן, וראייתו המזדככת והולכת, תגרום לו לראות ולהבין היכן מקומו. וכפי שהקב"ה גרם לו להיוולד במקום הנכון, "**לְבֵית אֲבֹתָם**", להורים המתאימים ביותר לתיקונו, כך הקב"ה גם "יוביל" אותו למקומות הנכונים בעבורו. כל זאת בתנאי ש"**מִנְּגִד סָבִיב לְאֶהֱל מוֹעֵד יִחְנֶנּוּ**", שהמטרה של**נְגִיד** עינוי היא, **אֶהֱל מוֹעֵד** במרכז (ולא אני), רצון אמיתי לעשות רצון הבורא, למלא את תפקידו, לשמש ככוכב לכת, ולהאיר מאורו יתברך.

דבר חסידות

פעם ישב הבעל שם טוב עם תלמידיו בבית המדרש. באותה שעה עבר ברחוב גוי אחד, עם סוסו ועגלתו, והנה שקעה עגלתו בבובץ העמוק, והגוי לא הצליח לחלצה. הכניס הגוי את ראשו לבית המדרש, וביקש מן התלמידים כי יעזרו לו לחלץ את העגלה. השיבו התלמידים, שאין בכוחם לעזור לו. ענה להם הגוי: יכולים אתם, אלא שאינכם רוצים! לאחר מכן הסביר הבעל שם טוב לתלמידיו, שבדבריו אלה של הגוי מצויה הוראה בעבודת ה':
כאשר לא רוצים, נדמה כאילו לא יכולים.

(הרבי מליובאוויטש)

שבת שלום ומבורך

ח נ נ ח ס ן

אם ברצונך לקבל את הגיליון ישירות, במסרון או במייל, פנה אל hhananv@gmail.com או לטלפון 052-569-9691.